

Věc C-60/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

1. února 2022

Předkládající soud:

Verwaltungsgericht Wiesbaden (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

27. ledna 2022

Žalobce:

UZ

Žalovaná:

Spolková republika Německo

Předmět původního řízení

Právo na ochranu osobních údajů – Nařízení 2016/679 (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) – Článek 5 odst. 2 – Odpovědnost – Článek 17 odst. 1 písm. d) a čl. 18 odst. 1 písm. b) – Zákonnost zpracování – Nárok na výmaz nebo omezení – Použití zpracovávaných údajů

Předmět a právní základ předběžné otázky

Výklad unijního práva, článek 267 SFEU

Předběžné otázky

- 1) Má chybná resp. zanedbávaná nebo neúplná odpovědnost správce podle článku 5 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů, dále jen „GDPR“), např. v

důsledku neexistence nebo nekompletnosti záznamů o činnostech zpracování podle článku 30 GDPR nebo neexistence ujednání o společném postupu podle článku 26 GDPR, za následek, že zpracování údajů je protiprávní ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. d) GDPR a čl. 18 odst. 1 písm. b) GDPR a subjekt údajů má proto nárok na výmaz nebo omezení?

- 2) V případě kladné odpovědi na první otázku: Má nárok na výmaz nebo omezení za následek, že ke zpracovávaným údajům nesmí být přihlédnuto v soudním řízení? To každopádně tehdy, pokud subjekt údajů nesouhlasí s použitím v soudním řízení?
- 3) V případě záporné odpovědi na první otázku: Má porušení článků 5, 30 nebo 26 GDPR správcem za následek, že vnitrostátní soud smí v otázce soudního použití zpracovávání údajů přihlédnout k těmto údajům pouze tehdy, když subjekt údajů s jejich použitím výslovně souhlasí?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (Úř. věst. 2016, L 119, s. 1), bod 82 odůvodnění, články 5, 9, 17, 18, 26, 30 a 94

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odmítání statusu mezinárodní ochrany (Úř. věst. 2013, L 180, s. 60) bod 52 odůvodnění

Listina základních práv Evropské unie, články 7 a 8

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Bundesdatenschutzgesetz (spolkový zákon na ochranu osobních údajů, dále jen „BDSG“) (BGBl. I s. 2097), § 43 odst. 3

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Žalobce napadá zamítavé rozhodnutí, které přijal Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky), a domáhá se přiznání postavení uprchlíka podle § 3 Asylgesetz (azylový zákon, dále jen „AsylG“). Základem pro rozhodnutí žalované je takzvaný elektronický spolkový úřední spis MARIS, který je v rámci společného postupu podle článku 26 zasílán prostřednictvím elektronické soudní a správní poštovní schránky (EGVP) rovněž soudu. Ohledně otázek týkající se poskytnutí úplného spisu se odkazuje na otázky, které byly Soudnímu dvoru již předloženy (věc C-564/21).

- 2 Existují pochybnosti, zda žalovaná vůbec vede záznamy o činnostech zpracování ve smyslu článku 30 GDPR ohledně takzvaného elektronického spisu MARIS resp. zda jsou tyto záznamy úplné. Rovněž neexistuje dohoda resp. zákonná úprava ve smyslu článku 26 GDPR týkající se postupu pro elektronické zasílání spisů a určení odpovědností v tomto postupu. Tyto podklady si předkládající soud vyžádal v průběhu řízení. Žalovaná je ovšem odmítla předložit, mimo jiné s odůvodněním, že ohledně EGVP žádná dohoda podle článku 26 GDPR neexistuje.

Stručný popis odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 3 Vyvstává otázka, jak má soud přinejmenším v případě (formální) nezákonnosti zpracování osobních údajů žalobce žalovanou s těmito údaji naložit, protože podle směrnice 2013/32 se v případě azylových řízení podle vnitrostátního práva použije GDPR. Asylgesetz (azylový zákon) ani Verwaltungsgerichtsordnung (soudní řád správní) k tomu nic nestanoví.
- 4 Podle bodu 52 odůvodnění směrnice 2013/32 se zpracovávání osobních údajů prováděné členskými státy podle této směrnice řídí směrnicí Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Podle článku 94 odst. 1 GDPR byla směrnice 95/46 zrušena s účinností k 25. květnu 2018. Podle čl. 94 odst. 2 GDPR se ovšem odkazy na zrušenou směrnici 95/46 považují za odkazy na toto nařízení. Z toho vyplývá, že GDPR se v plném rozsahu použije na řízení o přiznání mezinárodní ochrany.
- 5 Již směrnice 95/46 stanovila dokumentaci automatizovaného zpracování, takzvané oznámení podle článku 18 této směrnice. Obsah oznámení podle článku 19 směrnice 95/46 v zásadě odpovídal dnešnímu článku 30 GDPR, přičemž nová norma se týká všech druhů zpracování, tedy rovněž rejstříkových systémů.
- 6 Za platnosti směrnice 95/46 používala žalovaná ohledně elektronického spisu MARIS pouze velmi hrubé záznamy o zpracování jako oznámení ve smyslu směrnice 95/46 (§ 4e BDSG v pův. znění). Zvláštní ustanovení týkající se nakládání se zvláštními kategoriemi osobních údajů podle článku 9 GDPR (článek 8 směrnice 95/46) tehdejší záznamy o zpracování (oznámení) neobsahovaly. Takováto zvláštní pravidla pro zpracování osobních údajů podle článků 9 a 10 GDPR zřejmě neexistují dodnes. Zdravotní údaje a údaje týkající se náboženského vyznání, stejně jako trestní odsouzení jsou totiž jako takzvané „běžné podklady“ obecně součástí elektronického spisu MARIS. Není zjevné, že by data byla zvláštním způsobem zabezpečena, krom toho, že jsou protokolovány přístupy. Do spisu žadatele o azyl lze ovšem nahlédnout z kterékoliv pobočky žalované v celém Německu, stejně jako z centrály samotné.
- 7 Právě ohledně vedení spisu a jeho předložení soudu má předkládající soud značné pochybnosti o tom, že žalovaná dodržuje požadavky čl. 5 odst. 1 GDPR ve spojení např. s články 26 a 30 GDPR. Záznamy o činnostech zpracování, které požadoval soud, nebyly předloženy. V tomto ohledu soud zamýšlí vyslechnout vedoucího

orgánu správce, tedy žalované, po rozhodnutí Soudního dvora ohledně jeho odpovědnosti podle čl. 5 odst. 2 GDPR.

- 8 Před výslechnutím je ovšem nutno vyjasnit, zda nedodržení povinnosti podle GDPR a s tím související nezákonnost zpracování údajů má za následek sankci, jako je výmaz údajů podle čl. 17 odst. 1 písm. d) GDPR nebo omezení zpracování podle čl. 18 odst. 1 písm. b) GDPR. A to přinejmenším tehdy, pokud to bude subjekt údajů, v projednávané věci žalobce, požadovat. Jinak by totiž byl soud nucen podílet se v rámci soudního řízení na protiprávním zpracování údajů. Státní orgán by pak mohl trvale porušovat GDPR bez postihu.
- 9 V takovém případě by mohl zasáhnout pouze dozorový úřad podle článku 58 GDPR. Podle vnitrostátního práva by ovšem uložení správní pokuty pro Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky) nepřicházelo do úvahy. Podle § 43 odst. 3 BDSG, který se zakládá na čl. 83 odst. 7 GDPR, není možné uložit správní pokuty orgánům veřejné moci a jiným veřejným subjektům. Státní orgán by tedy nebyl motivován k tomu, aby postupoval podle zákona. To s tím důsledkem, že by ustanovení směrnice 2013/32 byla dodržována stejně málo, jako ustanovení samotného GDPR.
- 10 Soudní dvůr již rozhodl, že úplné „oznámení“ (dnes záznam o činnostech zpracování) musí být k dispozici v okamžiku zpracování, nikoliv však dříve (věci C-92/09 a C-93/09, rozsudek ze dne 9. listopadu 2011, ECLI:EU:C:2010:662, bod 95 a násl.). V projednávané věci žalovaná zpracovávala osobní údaje žalobce od data, kdy podal žádost o azyl (7. května 2019). Podle judikatury Soudního dvora tak k tomuto datu měl existovat úplný záznam o činnostech zpracování ohledně spisu MARIS (a tedy pro azylový spis žalobce). Tomu ale tak není.
- 11 O tom, co platí v tomto případě, Soudní dvůr dosud nerozhodl ani podle směrnice 95/46 ani podle GDPR. Vycházíme-li z toho, že správce nebo zpracovatel má jako doklad o dodržování GDPR vést záznamy o činnostech zpracování, za které odpovídá (bod 82 odůvodnění GDPR), pak vyvstává otázka, jaký důsledek má nedodržení této povinnosti správcem. V tomto případě totiž nelze dostat odpovědnosti podle článku 5 GDPR.
- 12 Článek 83 odst. 5 písm. a) GDPR sice stanoví, že za porušení povinnosti podle článku 5 GDPR lze uložit správní pokuty až do výše 20 000 000 EUR. Jak ale již bylo uvedeno výše, podle § 43 odst. 3 BDSG se toto ustanovení netýká spolkových orgánů. Článek 17 odst. 1 písm. d) GDPR ovšem stanoví, že protiprávně zpracovávané údaje musí být přinejmenším na vyžádání subjektu údajů vymazány.
- 13 Předkládající soud je přesvědčen, že neexistence či neúplnost záznamů o činnostech zpracování má alespoň ve světle článku 5 GDPR za následek „formální“ protiprávnost zpracování údajů. Vyvstává proto otázka, zda v takovém případě musí jako sankce za porušení článku 5 GDPR ve spojení s článkem 30 GDPR dojít k vymazání nebo přinejmenším zablokování údajů. V opačném

případě by, s ohledem na neexistenci možné sankce, nebylo možno účinně prosazovat GDPR.

- 14 Například Francouzská republika - podle všeho - ve vnitrostátním právu za platnosti článku 18 a násl. směrnice 95/46 stanovila, že při soudním řízení zákon striktně zakazuje použití těch osobních údajů, který nebyly získány v rámci oznámení správce orgánu dozoru (CNIL), protože použití těchto údajů bylo z důvodu neexistující dokumentace protiprávní. Sankce tedy nastala alespoň v důsledku toho, že soud nemohl údaje zpracovat a použít. Rovněž v Portugalsku a jiných členských státech má za platnosti GDPR neexistence záznamů o činnostech zpracování za následek zákaz použití údajů. Jedná se o mechanismus, který ve Spolkové republice v rámci provedení směrnice 95/46 a ani za platnosti GDPR neexistuje. Zde byl spíše položen základní kámen pro „strpění“ neexistence oznámení.
- 15 Rovněž elektronické zaslání spisu a podání žalovaného je zpracováním ve smyslu čl. 4 bodu 2 GDPR, při němž je nutno dodržovat zásady zpracování osobních údajů podle článku 5 GDPR. Z tohoto důvodu vznikají i v projednávané věci pochybnosti o formální zákonnosti zpracování osobních údajů zasláním takzvaného elektronického spolkového úředního spisu nebo podání žalovaného příslušnou cestou. I zde chybí záznamy o činnostech zpracovávání a pravidla upravující společnou odpovědnost. Existuje sice Verordnung über die technischen Rahmenbedingungen des elektronischen Rechtsverkehrs und über das besondere elektronische Behördenpostfach (nařízení o technických rámcových podmínkách elektronického právního styku a o zvláštní elektronické úřední poštovní schránce) ze dne 24. listopadu 2017 (BGBl. I s. 3803, které bylo pozměněno článkem 6 zákona ze dne 5. října 2021, BGBl. I s. 4607) Toto nařízení upravuje zasílání elektronických dokumentů soudům spolkových zemí a spolkovým soudům. Nejvyšší spolkové orgány nebo zemské vlády přitom mohou pro svou oblast ověřit u veřejnoprávních subjektů totožnost orgánů nebo právnických osob veřejného práva, aby jim umožnily přístup k Besonderes elektronisches Behördenpostfach (zvláštní elektronická úřední poštovní schránka, tzv. BeBPo). Nejvyšší spolkové orgány nebo několik spolkových vlád může pro své oblasti společně určit jeden veřejnoprávní subjekt. Kdo to ve skutečnosti je, nebylo stanoveno. V konečném důsledku za tím zřejmě stojí takzvaná Bund-Länder-Arbeitsgruppe der Justizministerien (pracovní skupina ministerstev spravedlnosti Spolku a spolkových zemí) (Bund-Länder-Kommission für Informationstechnik in der Justiz [BLK] Arbeitsgruppe IT-Standards in der Justiz [komise pro informační techniku v justici Spolku a spolkových zemí (BLK) pracovní skupina IT standardy v justici]). Který orgán nebo které orgány jsou odpovědné za vedení záznamů o EGVP nebo BeBPo nebo dokonce za potřebné serverové struktury, není známo a není to zdokumentováno.
- 16 Neexistují ani příslušné zákonné úpravy nebo jiná písemná ujednání mezi soudy a státními orgány, jak je stanoví článek 26 GDPR a která upravují odpovědnosti. Dokonce ani ve spolkových zemích, které podle svého právního řádu zvolily model společného postupu, není tento postup prováděn v souladu s právem na

ochranu osobních údajů. V Hesensku je dokonce nařízením upraveno, že elektronická poštovní schránka musí být vedena výlučně na serverech „výpočetního centra“ justice, tedy u Hessische Zentrale für Datenverarbeitung (Hessenská centrála pro zpracování údajů, HZD). HZD přitom právě není součástí justice a jako prostředník je nanejvýš zpracovatelem podle článku 28 GDPR.

- 17 Je pouze známo, že „prostředníkem“ pro správu a provoz centrálního přeshraničního registračního serveru S.A.F.E. má být fakticky Landesamt für Datensicherheit in Nordrhein-Westfalen (Zemský úřad pro bezpečnost dat v Severním Porýní - Vestfálsku). SAFE-ID má být nezměnitelné a má být přiděleno pouze jednou (viz k tomu SAFE – http://www.egvp.de/Drittprodukte/SAFE_Abbildungsvorschrift_SAFE_ID_Stand_Dez_2014.pdf). Poštovní schránky v EGVP jsou navíc označovány jednoznačným identifikačním číslem (takzvaného Govello-ID). Pokud je předkládajícímu soudu známo, jsou tato identifikační čísla registrována v záznamové službě, kterou spravuje Severní Porýní - Vestfálsko (IT-NRW). Kdo skutečně odpovídá za přidělování identifikačního čísla Govello-ID v rámci Spolku a spolkových zemí, není stanoveno.
- 18 Není známo, na jakém právním základě v oblasti ochrany osobních údajů je EGVP provozována. K dotazu týkajícímu se ujednání podle článku 26 GDPR se žalovaná odmítla vyjádřit a takové ujednání předložit. V tomto ohledu je rovněž nejasné, zda zasílání prostřednictvím takzvané zvláštní elektronické úřední poštovní schránky je zákonné vzhledem k tomu, že nejsou stanoveny odpovědnosti podle článku 26 GDPR. To rovněž s ohledem na bezpečnost údajů, protože žádný z dokumentů není při přenosu zakódován.
- 19 Podle názoru překládajícího soudu není relevantní, zda podle stávajícího pozitivního práva upravujícího zvláštní elektronickou advokátní poštovní schránku musí být používáno koncové šifrování. Přinejmenším v Hesensku nejsou zprávy zasílané mezi prostředníkem, HZD a příslušným soudem - tedy i Verwaltungsgericht Wiesbaden (Správní soud ve Wiesbadenu) - zašifrovány.
- 20 To ale v projednávané věci není relevantní, protože tento postup odpovídá postupu zasílání mailem. Ohledně internetové služby Gmail Soudní dvůr rozhodl, že se nejedná o službu elektronických komunikací, protože tato služba nezajišťuje přístup k internetu, nespočívá zcela nebo převážně v přenosu signálů po sítích elektronických komunikací a není proto „službou elektronických komunikací“ (rozsudek ze dne 13. června 2019, C-193/18, ECLI:EU:C:2019:498). EGVP tak není služba, na níž se vztahuje směrnice 2002/58/ES (čl. 2 odst. 4 GDPR). Platí tedy GDPR s tím důsledkem, že EGVP a navazující postupy musí být zaznamenány v záznamech o činnostech zpracování a příslušná odpovědnost musí být sjednána jako postup s několika správci podle článku 26 GDPR. V projednávané věci chybí obojí. Z tohoto důvodu existují pochybnosti o zákonnosti poskytování údajů.

- 21 EGVP je postupem používaným soudními správami, které lze přiřadit k exekutivě, a žalovanou, která je rovněž součástí výkonné moci. Soud je proto přesvědčen, že žalovaná musí zajistit, aby elektronický postup zasílání podání a spisů byl v souladu s GDPR.
- 22 Předkládající soud si proto v rámci justiční činnosti pokládá otázku, jak musí být nakládáno s údaji poskytnutými prostřednictvím systému EGVP přes takzvanou úřední poštovní schránku, jestliže postup EGVP a s tím spojené zpracování údajů jako takové není v souladu s GDPR.
- 23 Předkládající soud musí GDPR v rámci justiční činnosti dodržovat a řídit se jím.
- 24 Nemá vliv na zákonnost zpracování údajů justiční správou, protože tu má mimo sféru „justiční činnosti“ na starosti druhá moc, exekutiva moc. Předkládající soud ovšem musí dodržovat evropské právo. Jestliže jej účastníci řízení porušují, nemělo by být přípustné, aby soud údaje použil, protože by se tak podílel na protiprávním zpracování údajů. V projednávané věci navíc žalovaná s ohledem na dosavadní korespondenci zřejmě (vědomě) porušuje ustanovení evropského práva.
- 25 Nejedná se ani o případ, který by odůvodňoval soudní použití pro určení, výkon nebo obhajobu právních nároků žalovanou podle čl. 17 odst. 3 písm. e) GDPR. Údaje sice žalované slouží pro splnění právní povinnosti, jež vyžaduje zpracování podle práva Unie nebo členského státu, které se na správce vztahuje, nebo pro splnění úkolu provedeného ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci, kterým je správce pověřen, čl. 17 odst. 3 písm. b) GDPR. Tím by ale byl trvale legalizován postup, který je v rozporu s právem na ochranu osobních údajů.
- 26 Předložené otázky proto mají mimořádný význam pro provádění GDPR v soudním řízení. Cíl chránit základní práva a svobody fyzických osob a zejména jejich právo na ochranu osobních údajů stanovený v čl. 1 odst. 2 GDPR, by byl narušen.
- 27 V tomto ohledu by přinejmenším v případě záporné odpovědi na první otázku bylo zapotřebí pokynu subjektu údajů nebo lépe výslovného souhlasu subjektu údajů - v projednávané věci žalobce - s tím, že jeho údaje mohou být navzdory formálně protiprávnímu zpracování použity v soudním řízení.
- 28 To by ovšem mělo rovněž za následek, že v případě odmítnutí by údaje zpracovávané žalovanou, které předloží v podobě takzvaného elektronického úředního spisu MARIS, nesměly být soudem zpracovávány (používány). To by mělo dále za následek chybějící základ pro rozhodování do doby splnění dokumentačních povinností. Původní rozhodnutí žalované by muselo být vždy zrušeno. Až do splnění dokumentačních povinností by nebylo možné rozhodnout o požadovaném statutu uprchlíka.